

Լ Ե Ա Ռ Ն Ձ Ի Թ Ե Ն Ե Ա Յ

Զօհեալ Վեր. Հօր Արսենի Ղազիկեանց

Էր գիշեր, և Յիսուս անցեալ զընայր լուռ միայնուկ,
Արկեալ ձորձ ըսպիտակ, որպէս մեռեալ մի՝ զիւր պատանս.
Ի ստորոտ բլրոյն ըզքնով իւր աշակերտքն անկեալ կային:
Առ ձիթենեօք՝ որ սարսուէին ընդ մահաշունչ հողմով կըքեալք,
Մեծաքայլ նա յառաջէր, դողմամբ և նա ինքն ըմբռնեալ,
Աչք տըխուր խաւարագգած, ոգի տըրտում մինչև ի մահ,
Գըլխարկեալ առ սուգ սըրտին, ձեռն ըզձեռամբ ի լանջան արկեալ,
Որպէս գող որ ծածկիցէ գիշերախառն ըզգողունի,
Առապար վայրաց ընդել, քան հարթ և հորդ ճանապարհաց:
Եւ հասեալ ի տեղին յայն որ կոչէր Գեթսեմանի,
Խոնարհեալ՝ ծունըր դընէր, տանէր զճակատ իւր ի գետին.
Ամբարձեալ ապա զաչս յերկինս՝ առ Հայր արկանէր ձայն.
— Այլ խաւար էր յերկինս, և Հայր չըտայր պատասխանի:

Պակուցեալ՝ յառնէ կայ յոտն. ընդ զառիվերըն Զիթենեաց,
Ընդ սօսափունս ոստոց ծառոց, ելանէ նա մեծաւ փութով.
Յամբ և ցըրտին ընդ ճակատն հոսէին քիրտն և ապաժոյժ:
Անդ ապա ըզկայ առեալ, և դարձեալ յետս առ աշակերտան
Որ կային անդ ի խոնարհ, աղաղակէ զարհուրանօք.
« Այդպէս ո՞չ կարացէք մի ժամ արթուն կալ ընդ իս »:
Այլ քուն հանգոյն մահու անկեալ էր անդ զամենեցումբք,
Ընդ որքս կայր և Պետրոս, խուլ առ բարբառ Վարդապետին:
Յայնժամ Տէրըն ելանէր մեղմով ի վեր անդր ուստի էջն,
Որպէս հովիւ լիբիական, աչօքն ի կիրթ անկեալ խընդրել
Ընդ երկինս՝ թէ ծագիցէ ինքեան Հրեշտակ ի խորս աստեղ:
Սակայն ամպ սըգաւոր որպէս ըզքող այլույ ձըգեալ՝
Զանապատըն տըրտմալից պատէր համակ մըթածածուկ,
Եւ անդ Տէրն անեալ զմտաւ զոր միանգամ ինքըն կըրեաց
Յերեսուն և երից ամաց հետէ, փոխէր ի մարդ,
Եւ զմարդկեղէն սըրտին անկեալ մածանէր ահ բըռնագոյն:
Ունէր ցուրտ ըզնա սարսուռ, ի զուր երիցս առ Հայր գոչէր,
Հողմք միայն բարբառոյ նորա տային պատասխանի:
Նըստաւ Թախձեալ ի գետնի, և մարդկօրէն մըտաց խորհուրդք
ԸզՄարդոյ և զԱխարհէ ի սիրտ նորա ելանէին:
Դողացաւ երկիր հեծեաց ընդ ծանրութեամբ մեծի Փըրկչին
Որ առ ոտս Արարչին անկանէր անդ աղերսալից:

Ասէր. « Հայր, թող տակաւին յերկարակեաց եղէց յերկրի,
Մի, մինչև հասեալ յամբողջ, կընքեսցի գիր բանից իմոց.
Մի եթէ ոչ իմանաս զի և՛ աշխարհ և՛ ազգ մարդկան
Չարչարակից լեալ մարմնոյս, և դողդոջին ի քում ձեռին:
Քանզի ընդ մահն իմ խիթայ երկիր, գուցէ թէ զնա թողից՝
Հասանիցէ նրմա անոց և ամայի մընալ յինէն
Որ առ նա նորոգատուր ինչ պատգամաց եկի քարոզ:
Քանզի ոչ ետուր զի բան տեառնարարառ յիմոց շրթմանց
Աւելի քան ըզմի՝ անկցի ի ծոց իւր ցամաքեալ:
Այլ այնչափ է սուրբ բարբառս, այնչափ զեղուն լի քաղցրութեամբ,
Ձի նովաւ, որպէս հիւթով աստուածութեան կենարարաւ,
Ըզմայլեալ իմն եղև ազգ մահկանացուաց, յորմէ օրէ
Տարածեալ գիրկս առ նոսա, նոցա զսիրոյն ետու պատուէր:

« Ո՛հ ո՛հ, Հայր, եթէ զըսպաս խիստ պաշտամանս ի գլուխ տարայ,
Եթէ ինչ առագաստեալ ծածկեալ բերի զաստուածականն
Ընդ մարդկակերպ երեսօց, եթէ զծօնիս հինն օրինաց
Փոփոխեալ՝ ի բարձրագոյն ածի պայման ազնւութեան,
Փոխանակ թանձր մարմնոց ըզնուէրս ուխտից հոգոց պատուեալ,
Ձխորհրդակիր նըշանակս ի բիրտ նիւթոյն կարգեալ տեղի,
Ընդ կրօնոյ՝ ըզբան լեզուի, ըզխերեէն՝ ընդ տաղանդաց,
Փոխանակ արեան հեղման ըզսուրբ գինին կարմրակայակ,
Փոխանակ անդամոց մարմնոց ըզհացըն զանխմոր,
Թէ զամենայն յաւիտեանս յերկուս ուրեմն հատի բաժինս,
Բաժին մի՝ ի գիտութիւն, միւս ևս բաժին՝ յազատութիւն,
Առդ յանուն յառաջակարգ յաւիտենից՝ զոր սրբեմ այծմ
Յարին մարմնոյս տառապելոյ որ արդ հասեալ է յիւր վախճան,
Հեղցուր, Հայր, ըզկէս արեանս վասըն գալոց ժամանակաց:
Հայր փրկիչ, դու աստտին իսկ հաւանակաց սրբակէլ ցօղել
Ըզկէս արեանս անմեղութեան և ջերմագութ սեռն սիրոյ
Ի գլուխս այնոցիկ՝ որք երեւալ յառջայպա դարս
Եւ « Եկայր, ասացեն, հեղցուր ըստ կամս արին արգար »:
Գիտեմք իսկ զի եկեսցեն ի հանդերձեալ հեռի աւուրս
Բրոուըն ժանտը, որք ի սըտկող սուտ իմաստնոց արբանեկեալը՝
Վերիվայր հարցեն զոգիս ժողովրդոց առ հասարակ,
Ըզխորհուրդն իմ փրկարար ի հակառակ միտըս շրջեալ:
Աւա՛ղ, զի տեսանեմ այծմէն ըզբանս իմ զամենայն
Ըստ զըխոց իւրաքանչիւր՝ փոխեալ շրջեալ ի թոյն դաժան.
Հեռացո յինէն զպըղտոր բաժակըս գայս, որ դառն է յոյժ
Քան ըզլուր իսկ ծովաջուր, քան ըզլեղի և քան զօջինդր.
Ո՛չ գանը և գաւազանը, ո՛չ ի փրշոց կազմեալ պըսակը,
Ո՛չ բեռը ձեռաց, և ո՛չ նիզակը յիմում կըշտիս հարեալը,
Միանգամայն իսկ ասեւ, բովանդակ խաչն որ ինձ մընայ,
Ոչ իւր եմ բաւական, Հայր, արհաւիրս յիս արկանել:
Յորժամ կամք Աստուածոց իցեն յաշխարհս այսր ի խոնարհ
Ձիջանել ի բարձրական ի կայենիցն իւրեանց թափել,

ի դէպ է՝ զի դրոշմիցեն ի խոր զիւրեանց հետս ի նոսին։
Եւ եթէ կամք ինձ եղեն զալ յայս աշխարհ թերակատար՝
Որ անդուլ անդադար կարդայր առ իս հեծեծագին,
Այն խորհուրդ ի մտի կայր, զի անդ ըզկնի իմ թողուցում
Հրեշտակս երկուս, զոյց համբուրէր ազգ մարդկեղէն ըզհետս ոտից,
Ձերջանիկ ճըշմարտութիւնն ասեմ, և զԹոյս աներկեան,
Որ զուարթագին երեսօք ի Դրախտին ճեմս առեալ շըրջին։
Այլ ընդ հուպ ի չուստական կենացս ելից և մեկնեցայց,
Ըզծածկոյթ թըշուառութեան սորա հազիւ ի բաց առեալ,
Որ պատեալ պարուրէ զայն բախտիւ չարաւ և թախծութեամբ,
Եւ զոյր ծայրիցն երկուստեք ունին Չարիք 'ւ Երկմըտութիւն։

« Չարիք 'ւ Երկմըտութիւն, ոյց դու եղեր յառաջատես։
Այլ թող, Հայր, զի որ կարողս եմ՝ և յաճին զայնքս լուծից,
Եւ զքեզ ազատ կացուցից յամբաստանացն՝ որ բասրիցեն
Թէ զի եղերդ յառաջատես, և օճան եւս Չարին ետուր։
Այս քստգիւտ ամենայն ուստեք ծանրէ զարարչութեամբդ։
Յարուացուր ի մահուանէ զՂազար՝ կանգնել կալ առ շիրման
Եւ յայտնել հոլանել ըզմեծամեծ մահուն ծածուկս։
Արասցուր զի յիշեսցէ զոր ինչ ետեսն ի մահու անդ,
Արասցուր զի պատմեսցէ. — Թէ զինչ այն ինչ իցեն ըզմեծօք
Որ առանց անցանելոյ իցեն, և զինչ որ անցականք։
Ձինչ ինչ Տեառն ի ծոց Բնութեան եղեալ, և զինչ ընդ արարածս
Եւ ընդ Բնութիւնն ի միջի տուրեառիկ կայցեն աղերսք։
Սորա զինչ ընդ երկնից հաղորդութիւնք իցեն ծածուկք,
Որպիսի՜ զօդ անճառ սիրոյ, որպիսի՜ սերտ մըտերմութիւն։
Ի՛բր անդ բընաւք յեղծումըն գնան, և բընաւք անդ նոր նորոգին,
Ընդէր անդ են որ ոչ յայտնին մըտաց, և են որ զան ի յայտ։
Թէ արդեօք և այլոց անթիւ զընտոց տիեզերաց
Մեղուցեալ և փըրկեցեալ իցէ հանգոյն զընտոյս մերում։
Երկիր արդեօք վասն այնոցիկ, թէ այնք երկրի վասն արարան։
Ձինչ յառակս ճըշմարտութիւն, զինչ ի խորհուրդս յայտնական լոյս,
Ձինչ մըթարք ի գիտութեան, զինչ ի մեռոտ միտքս վըրէպք։
Ըզմէ՜ հոգի կապեալ կայցէ ի զաղփաղփուն բանտի իւրում,
Հիմ ոչ գուցեն միջնաշաւիղք ի մէջ երկուց ճանապարհաց,
Ի մէջ խաղաղ հեշտ անուշից և ճանճըալիցըն դիւրութեանց
Եւ ի մէջ անդուլ յուգից յախուռն յողողող կարեաց ակտից,
Ի մէջ ապուշ թըմբըութեան և ի մէջ խիստ տագնապութեանց,
Ընդէր Մահ կախիցի միշտ որպէս սուսեր մի չարաշուք՝
Ածեալ սուգ Բընութեան, որ հարկանի յամենայն ժամ։
Թէ արդարն և բարին, որպէս և չարն և անիրաւ,
Վարկպարագի՜ ինչ դիպուածք իցեն՝ կապեալք ընդ Հրամանօք,
Եւ կամ մեծի տիեզերացըս մեծամեծ մէն մի բեւեռք,
Որք յահագին ուսս իւրեանց բարձեալ կըրեն զերկին զերկիր։
Եւ առ իմէ՜ ոգիք չարք միշտ զօրագոյն զըտանիցին
Մինչև անմեղ մանկութեան տարապարտուց լինել դահիճ։

կամ թէ ազգ մարդկան ըզհետ պընդիցի միշտ կանացարար
Ոսկեփայլ կերպարանաց աստուածակերպ իմըն ցնորից,
Կամ նման իցէ անառաջնորդ անլոյս մանկանց, որք ի մըթան
Բախիցեն այր ընդ ընկերի, և առ կարիան արտասուիցեն:
Եւ թէ յորժամ կորըստականըն ժամացոյց դարուց ամաց
Հոսիցէ ըզվերջին հատ աւագոյ յիւրմէ ծոցոյն,
Հայեցուած մի քոց աչաց, բարբառ մի լոկ քոյոյ ձայնիդ,
Հեծութիւն մի ի սըրտէս, մի լոկ նըշան խաչի իմոյ,
Կարասցեն ընկհել զվիրագ թերս Յաւոց յաւիտենից
Եւ հանել ի ճիրանանց նոցին թափել զազգ երկրածին. —
Այս ամենայն յայտնի լիցի, յորժամ ուսեալ գիտացէ մարդ
Ուստի՝ եկեալ ինքն իցէ, և ուր զընալ է հանդերձեալ »:

Օրինակ զայս բարբառէր աստուածեղէն Որդին առ Հայրն,
Եւ անկեալ ի վերայ երեսաց՝ կայր ակըն կալեալ.
Ուր ուրեմն յարուցեալ՝ «Եղիցին կամք քո, մըրմընջէր,
Ո՛չ իմ կամք, այժմ և միշտ և յաւիտեանս ժամանակաց»:
Խորին դողումն ի նըմա, և անձկութիւն անբաւ անհուն
Բաճախէին զտառապանս յերկարաւոր մեծ տագնապին:
Ընդ երկար հայի շուրջ, խընդրէ՝ և ինչ ոչ տեսանէ,
Իրեւ արձան մահու՝ զգածեալ համակ ի թուխս էին երկիւնք:
Ընդ սիրտ երկրի, որ ունայն կայր ի լուսոյ լուսաւորաց,
Եւ ի լուսոյ ևս հոգւոյ, որպէս և կայն և մինչև ցայժմ,
Գնային քրտամունք. — Լու լինէր լոկ ոտնաձայն յանտառի անդ,
Եւ ջահըն Յուդայի խաղայր շողայր շուրջ ըզվայրօքն :

ԱԼԹԻՒՏ ՏԸ ՎԻՆԵՒ

Թարգմ. ՏԻԳՐԱՆ ԵԼՔԷՆՃԱՆԸ

ՄԵՌԱՆ ԹԻԹԵԱՆԻԿԸ

« ՀԱՅ Բ Մ Ե Ր »

Թուփի մը տակ զըտայ զայն դեռ նոր մեռած,
Պուտ մ'ըսգի թըրթըռումով տենդոտ՝
Որ կը հիծէր վերջին հեցով մը ալբոս.
Դեռ թըղչելու, ապելու տենչը կար հոս:

Ու ավերուտ մէջ տացոցի զըզանքով,
Շունչով՝ իր շունչն երկարելու որ ապրէր.
Յետոյ մեղմիւ պառկեցուցի ծաղկին քով՝
Կոյս մեռնողի սարսուռներովը երբի:

Իբրը պատանք թերթ մը վարդի դըրի վրան
Որ չի փրտաէր շուտով փափկիկն այն իրան,
Ու ես դարձայ՝ մինչ մահն հոգւոյս մէջ յածէր,

Հոգեվարքի ամբողջ սեւով մը տարտամ.
Այ՛, վաղն ալ ծէլ կնակեցով մ'ես պիտի՝ երթամ...
Ինչպէս թիթեռն որ այգ մը լոկ տեսած էր:

ԱԼԱՐՈՆ

« Հայր մեր — ո՛վ սուրբ եթերային խընկոտ վանկ,
Քեզ թոթովց ջըրթունքս իրկուս և առառ.
Առաջին բողբ հըրօնիս և խալտանք,
Մ'անուկ սըրտիս ծերուկ Աստուածն էիր զու:

Ո՛րւա՛վ ցաղցրիկ աղօթքի ևս քեզմով,
Ամեղութիւնս երբ տակաւին բառ մ'էր լոկ.
Ձիս թեքուող կը յանձնէի ո՛հ, մեղմով.
Քեզ ունէի ցաւէն առաջ անողք:

Խուսկն էիր զու ժըպիտներուս բուրժառին,
Վ՛րճիտ ալիքն հոգիիս խոն վըտակին,
Որ հիմա սե մեղքի բոցեր կը վառեն:

Ա՛լ չես հընչեր ինչպէս երբեմն հեշտագին,
Աղբիւրիդ պէս յըստակ չես դուռն, ո՛վ առուակ.
Կը զգամ որ քեզ ըսածն է մարդ, ո՛չ հրեշտակ... »

ԱԼԱՐՈՆ